

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 193/05-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. októbra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Alexandra Bröstla o sťažnosti A. M., bytom B., zastúpenej advokátkou Mgr. A. S., B., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 160/02 takto

r o z h o d o l :

Základné právo A. M. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 160/02 p o r u š e n é n e b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 13. júla 2005 doručené podanie A. M., bytom B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou Mgr. A. S., B., označené ako „*Sťažnosť proti porušovaniu základných práv a slobôd podľa čl. 127 Ústavy SR*“. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 160/02 o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla:

„Podaním návrhu dňa 15. 7. 2002 na Okresný súd Bratislava II sa začalo konanie v predmetnej právnej veci (sp. zn. 14 C 328/02 o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom, pozn.). Dňa 22. 7. 2002 zaplatila súdny poplatok za návrh vo výške 1.000,- Sk. Následne na to, jej prišlo predvolanie na pojednávanie na termín 27. 2. 2003 a uznesenie o ustanovení opatrovníka mal. deťom zo dňa 3. 1. 2003. Podaním zo dňa 5. 2. 2003 jej bolo oznámené, že sa termín pojednávania vytýčený na deň 27. 2. 2003 ruší s tým, že bol určený nový na deň 3. 4. 2003. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu, že sa M. M. nedostavil na pojednávanie. Dňa 29. 9. 2003 bolo súdu doručené oznámenie, že M. M. je vo výkone trestu. Aj napriek tejto skutočnosti mu okresný súd posielal 16. 10. 2003 predvolanie na ďalšie pojednávanie (11. 11. 2003) na adresu jeho trvalého bydliska, aj napriek tomu, že súd vedel, že je vo výkone trestu! Dňa 11. 11. 2003 bolo pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito s tým, že odporca bude vypočutý dožiadaným súdom. Dňa 10. 12. 2003 súd žiadal o vypočutie odporcu vo výkone trestu. Medzitým (7. 11. 2003) odporca podal písomné vyjadrenie k rozvodu a dňa 19. 1. 2004 bol vypočutý. Na to ešte súd zisťoval listom zo dňa 29. 10. 2004, či je odporca vo výkone trestu, čo pokladáme vzhľadom na jeho písomné vyjadrenie a výsluch za nadbytočné.

Okresný súd v tejto, tak závažnej veci, ktorá má negatívny dopad nielen na sťažovateľku, ale aj na ich deti, neprimerane a nedôvodne pomaly postupoval. Úkonom súdu boli po 5 a ½ mesiaci od podania návrhu vo veci samej ustanovenie opatrovníka maloletým deťom (3. 1. 2003), resp. po 8 a ½ mesiaci od podania návrhu sa konalo prvé

pojednávane (dňa 3. 4. 2003). Ďalšie pojednávane vytyčené na deň 11. 11. 2003 bolo zmarené samotným súdom, ktorý vedel, že odporca je vo výkone trestu odňatia slobody aj napriek tomu mu predvolanie doručoval na adresu jeho trvalého bydliska. Po ďalších úkonoch súdu - žiadosť o vypočutie odporcu vo výkone trestu 10. 12. 2003 a samotný výsluch odporcu 19. 1. 2004 - podala navrhovateľka dňa 9. 2. 2004 sťažnosť predsedovi súdu na prieťahy v konaní, ktorú ako osoba neznalá práva označila ako žiadosť o urýchlenie konania. V sťažnosti však uvádza, že súd vo veci nekoná (prieťahy v konaní) a domáha sa odstránenia tohto protiprávneho stavu a prerokovania veci bez zbytočných prieťahov. Súčasne poukázala na to, že nečinnosťou súdu jej vzniká nielen majetková ujma, ale aj ujma psychická pretože žije spolu s deťmi pod stálym psychickým tlakom a s pocitom neistoty a bezmocnosti z obavy o budúcnosť, ktoré pocity sa jej nakoniec na jej veľké nešťastie potvrdili. Tu vznikli ďalšie prieťahy v konaní v rozsahu 8 mesiacov (od 3. 4. 2003 do 10. 12. 2003). V odpovedi jej podpredsedníčka okresného súdu oznámila, že zákonná sudkyňa je práceneschopná a že v prípade ak bude jej PN dlhodobá, bude vec prikázaná inému sudcovi na konanie. Vzhľadom na to, že súd dlho vo veci nekonal podala navrhovateľka dňa 22. 11. 2004 žiadosť o vytyčenie termínu pojednávania.

Od 19. 1. 2004 t. j. za 1 rok aj 7 mesiacov nebol urobený prakticky žiadny úkon vo veci samej zo strany súdu (nepočítajúc prípis súdu, či je odporca vo výkone trestu) bez ohľadu na žiadosť a sťažnosť navrhovateľky...

Porušovateľ - prvostupňový súd, ktorého organizácia a činnosť je upravená v zák. č. 757/2004 Z. z. o súdoch v platnom znení, je pri výkone svojej činnosti viazaný Ústavou SR, zákonmi a jeho postup v občianskom súdnom konaní upravuje Občiansky súdny poriadok.

Každý má právo, aby súd pri svojom konaní dodržal stanovený zákonný postup. Pod takýmto postupom treba však rozumieť len celkom bezvýhradné a bezvýnimočné rešpektovanie procesných predpisov a zásad z nich vyplývajúcich. Prvoradým účelom občianskeho súdneho konania je spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, pričom musí byť zároveň rýchla a účinná. V hrubom rozpore s týmto je akékoľvek konanie súdu spôsobujúce prieťahy v konaní a neodôvodnene oddaľujúce rozhodnutie vo veci. Ústava SR zakotvuje v čl. 48 ods. 2 právo každého na prerokovanie

veci bez zbytočných prietáhov, ktoré má zaistiť efektívnu ochranu práv a oprávnených záujmov.

V prípade sťažovateľky bol návrh na rozvod manželstva podaný dňa 15. 7. 2002. Nepochopiteľné je, že o tomto, právne nie zložitom návrhu, súd nebol schopný akýmkoľvek spôsobom od vtedy rozhodnúť. Od podania návrhu došlo k niekoľkým prietáhom v konaní a to:

- *od 15. 7. 2002 do prvého pojednávania vo veci 3. 4. 2003 - 8 a ½ mesiaca*
- *od 3. 4. 2003 do 10. 12. 2003 - 8 mesiacov*
- *od 19. 1. 2004 doteraz -1 rok a 7 mesiacov*

Za tieto obdobia súd vo veci samej nekonal, a to ani napriek tomu, že súdu bola zo strany sťažovateľky adresovaná žiadosť urgujúca konanie a tiež sťažnosť na prietáhy v konaní, ktoré však neboli uspokojivo vybavené. Sťažovateľka v každom podaní súdu prízvukovala naliehavosť potreby konania a rozhodnutia vo veci.

Naliehavosť potreby konania a rozhodnutia vo veci vidíme najmä v tom, že právoplatnosťou rozsudku o rozvode manželstva, zanikne BSM manželov a mohlo by dôjsť k jeho vyporiadaniu, aby jej spolu s deťmi aspoň niečo z BSM zostalo.

Napriek všetkému súd nebol schopný alebo skôr ani ochotný pristupovať k predmetnej veci s primeranou vážnosťou a adekvátne k tomu ju neriešil, resp. nekonal. Právne postavenie sťažovateľky je neisté, a doposiaľ trvá.“

Na základe uvedeného skutkového stavu sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní prijal jej sťažnosť na ďalšie konanie a takto rozhodol:

„Okresný súd Bratislava II v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 160/02 porušil základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Sťažovateľke sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200.000,- Sk pre pretrvávajúci stav právnej neistoty a za útrapy spôsobené doterajšími prietáhami v konaní.

Porušovateľ základného práva je povinný sťažovateľke zaplatiť náhradu trov tohto konania vo výške 5.302,- Sk (§ podľa § 11 ods. 2 Vyhl. MS SR č. 655/2004 Z. z.: dva úkony - prevzatie veci a podanie ústavnej sťažnosti - je 2 x 2.501,- Sk + 2 x paušál 150,-Sk).“

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a uznesením č. k. II. ÚS 193/05-11 z 24. augusta 2005 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 14. septembra 2005 právnu zástupkyňu sťažovateľky a predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania. Predsedníčku okresného súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadrila aj k sťažnosti.

Právna zástupkyňa sťažovateľky v odpovedi na výzvu oznámila ústavnému súdu listom z 29. septembra 2005 (doručeným ústavnému súdu 7. októbra 2005), že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci sťažnosti.

Poverená predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti (sp. zn. Spr. 2142/05, doručenom ústavnému súdu 3. októbra 2005) uviedla:

„... na základe Vašej žiadosti o vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti A. M., ktorou namieta porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom na tunajšom súde pod sp. zn. 17 C 106/02 Vám oznamujem, že vo veci som nezistila prietahy v konaní. Dĺžka samotného konania bola ovplyvnená v podstatnej miere tou skutočnosťou, že odporca sa po celý čas zdržiaval vo výkone trestu, pričom nesúhlasil s tým, aby vypovedal pred dožiadaným súdom, ale domáhal sa osobnej účasti na pojednávaní pred tunajším súdom.“

Okresný súd súčasne oznámil, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“, v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 17 C 160/02 o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka konania a (3) postup samotného súdu.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu zistil, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 106/02 ide o žalobu o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom. Žaloby uvedeného typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a vychádzajúc zo spisového materiálu možno konštatovať, že vec nie je právne ani skutkovo zložitá. Povaha veci si pritom vyžaduje osobitný prístup: v konaní o rozvod súd vedie manželov k odstráneniu príčin rozvodu a usiluje sa o ich zmierenie (§ 100 Občianskeho súdneho poriadku).

2. Ďalším kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 17 C 106/02, bolo správanie s'ťažovateľky ako účastníčky tohto súdneho konania. Ústavný súd zistil, že s'ťažovateľka svojím správaním neprispela nijakým spôsobom k spomaleniu konania.

3. Tretím kritériom, ktorého použitím ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom v označenom súdnom konaní, bol postup samotného okresného súdu. Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu vo veci sp. zn. 17 C 160/02 zistil nasledovné skutočnosti.

S'ťažovateľka podala okresnému súdu 15. júla 2002 návrh na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k deťom. Zákonná sudkyňa dala 16. decembra 2002 pokyn na ustanovenie kolízneho opatrovníka a na nariadenie pojednávania na 27. február 2003. Uznesením okresného súdu sp. zn. Nc 1282/02 z 3. januára 2003 bol za kolízneho opatrovníka maloletým deťom D., nar. 27. decembra 1991, a M., nar. 21. júna 1993, ustanovený Okresný úrad Bratislava II, odbor sociálnych vecí. Pojednávanie vo veci nariadené na 27. február 2003 bolo odročené, takže prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 3. apríla 2003. Na tomto pojednávaní s'ťažovateľka uviedla, že odporca od novembra 2002 pracuje v zahraničí (pravdepodobne v R.) a „*pravidelne na deti neprispieva, raz za mesiac... dá na domácnosť aj na deti čiastku približne vo výške 300 EUR*“. Pojednávania sa nezúčastnil odporca a bolo odročené na neurčito za účelom zistenia výšky jeho príjmov. (S'ťažovateľka svoje príjmy preukázala dokladom doručeným na pojednávaní.) Príjmy odporcu okresný súd nezistil, keďže s'ťažovateľkou označená firma okresnému súdu 28. apríla 2003 oznámila, že odporca v označenom konaní nebol jej zamestnancom.

Dňa 30. júla 2003 bolo nariadené ďalšie pojednávanie na 11. november 2003. S'ťažovateľka 26. septembra 2003 okresnému súdu oznámila, že odporca sa od 16. júna 2003 nachádza vo výkone trestu v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Hrnčiarovciach nad Parnou (ďalej len „ústav“). Okresný súd napriek tejto informácii opakovane doručoval predvolanie odporcovi do miesta trvalého bydliska.

Ústav doručil 7. novembra 2003 okresnému súdu vyjadrenie M. M., v ktorom uviedol, že sa chce osobne zúčastniť na nariadenom pojednávaní a žiadal o eskortovanie na pojednávanie určené na 11. november 2003. Toto pojednávanie sa uskutočnilo v neprítomnosti odporcu a bolo odročené na neurčito s tým, že odporcu vypočuje dožiadany súd. Žiadosť o výsluch odporcu bola doručená 16. decembra 2003 Okresnému súdu Trnava. Z obsahu zápisnice o výsluchu z 12. januára 2004 vyplynulo, že odporca trvá na osobnej účasti na rozvodovom pojednávaní, pričom uviedol, že zatiaľ mu návrh na rozvod nebol predložený. Okrem toho žiadal odročenie pojednávania na obdobie po júni 2004.

Okresný súd znovu overoval 19. októbra 2004 v ústave, či sa tam odporca nachádza vo výkone trestu. Ústav okresnému súdu oznámil, že vo výkone trestu je od 7. júna 2003 a predpokladaný koniec trestu je 7. júna 2006. Sťažovateľka požiadala 22. novembra 2004 o nariadenie pojednávania vo veci. Dňa 4. mája 2005 nahliadla do spisu. Toho istého dňa okresný súd nariadil pojednávanie vo veci na 12. júl 2005. Okresný súd ďalej 23. mája 2005 v ústave overoval, či bol odporca zaradený do pracovného procesu a aké boli jeho príjmy. Zároveň oznámil ústavu termín konania pojednávania. Na pojednávaní uskutočnenom 12. júla 2005 v neprítomnosti odporcu okresný súd rozhodol rozsudkom č. k. 17 C 160/2002-54 o rozvode manželstva, zverení maloletých detí do výchovy sťažovateľky, ako aj o povinnosti odporcu prispievať na výživu maloletých detí. Rozsudok bol doručený 30. augusta 2005 kolíznemu opatrovníkovi a 5. septembra 2005 právnej zástupkyňi sťažovateľky a odporcovi. Proti rozsudku nebolo podané odvolanie, a tak nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 6. októbra 2005.

Ústavný súd konštatoval, že napriek dlhším časovým intervalom, ktoré uplynuli medzi niektorými úkonmi (január - október 2004, október 2004 - máj 2005), okresný súd v zásade konal plynulo a na pojednávaní uskutočnenom po viac ako jeden a pol roku od prvého pojednávania rozhodol vo veci rozsudkom.

Vzhľadom na celkovú dĺžku a na uvedený priebeh konania o rozvod manželstva a o úprave práv a povinností k maloletým deťom, ako aj na to, že konanie bolo ukončené

rozsudkom, ktorý nadobudol právoplatnosť 6. októbra 2005, čím bola odstránená právna neistota sťažovateľky, ústavný súd dospel k záveru, že v konaní okresného súdu sp. zn. 17 C 160/02 nedošlo k priet'ahom, ktoré by mali takú intenzitu, ktorá by mohla viesť k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Preto ústavný súd rozhodol o tom, že uvedené právo sťažovateľky v označenom konaní nebolo porušené.

Vzhľadom na toto rozhodnutie ústavný súd už nerozhodoval o ďalších požiadavkách sťažovateľky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2005